

El cervell recuperat. Entrevista a Manuel Castells

Carmen Jané, el Periódico - Barcelona, 11 de gener de 2004

La seva trilogia sobre l'era de la informació li ha donat rellevància internacional. Castells, que va sortir d'Espanya fugint dels grisos franquistes i va trobar sota els núvols de París i el sol de Califòrnia el coneixement i el prestigi que la seva oposició al règim li negava, va tornar a Catalunya per analitzar la seva relació amb Internet, com ja va fer en estudis clàssics amb Silicon Valley, Finlàndia i Rússia. Coordina des de fa tres anys l'equip d'investigadors de la Universitat Oberta de Catalunya, després d'haver deixat definitivament aquest hivern la Universitat de Berkeley al cap de 21 anys de docència.

La societat de la informació catalana que vostè mostra en el seu llibre no sembla la mateixa que predicava el Govern de Jordi Pujol que va subvencionar l'estudi. ¿Quina reacció van tenir?

És el model que surt de les dades i la reacció va ser extraordinàriament positiva. El projecte el vam proposar Imma Tubella i jo al president Pujol, que el va considerar un projecte de país perquè faria una radiografia de Catalunya en el moment en què començava el seu camí en la societat de la informació. Els polítics tenen una pessima imatge entre la població, però ni són tontos ni tan indiferents a la veritat. A més, l'estudi es va fer, com tot el que jo he fet a la meua vida, amb total independència. Va ser la nostra condició essencial a Pujol i la va respectar escrupolosament. El que passa és que, com que hi ha dades per a tots els gustos, cadascú accentua la part que vol.

Una de les conclusions és que no hi ha una identitat catalana

La primera minoria, el 38%, diuen que se senten preferentment catalans; el 36%, tan catalans com espanyols, i només el 19,7%, que se senten més espanyols. Però quan vam demanar que definissin la principal font d'identitat, va sortir amb molta força la família, no el país o la llengua, que han sigut els elements tradicionals. La nostra interpretació és que la identitat catalana forta ha sigut una resistència a l'opressió cultural i lingüística durant segles. En el moment en què s'institucionalitza, a partir dels anys 80, i comença a ser normal viure en català, la identitat de resistència té menys raó de ser, encara que és possible que això canviï aquest any, si el PP segueix així.

I amb això, ¿es pot parlar d'un model català?

No en el sentit que sigui una cosa exportable, però sí que hi ha moltes característiques pròpies. El 96% dels joves han nascut a Catalunya, veuen els seus pares sovint, tenen vida de barri, amb els veïns... Això, no té res a veure amb la societat dels EUA. Llavors, ¿què passa? Doncs que no s'utilitza Internet per relacionar-se, com passa en altres països. Aquí la sociabilitat es fa amb el mòbil i en persona. És una societat cohesionada. Això dóna un gran tret positiu: que la societat catalana té molta força per canviar, perquè no es trenca.

Però vostè parla d'una bretxa

Hi ha un fet que és herència directa del franquisme, i és el nivell baixíssim d'educació que existeix. El 62,3% de la gent més gran de 15 anys no ha anat més enllà dels estudis primaris, un percentatge tres vegades més elevat que a França. I això és un problema: la gran majoria de la població entra a Internet sense cap capacitat d'accedir a informació i processar-la. En canvi, quan s'agafa el grup nascut després del 1973, llavors no hi ha diferències amb França o la Gran Bretanya. El 93% dels estudiants de secundària són usuaris d'Internet. Entre els més grans de 50, només el 8%. És aquí on hi ha una societat partida per l'edat, però sobretot per dues històries: la de la immigració del franquisme i la dels seus fills, que són la nova Catalunya. I encara sort que estan units per família, perquè són dues galàxies completament diferents. Això també és específic de Catalunya, perquè hi ha poques societats en el món on una pota estigui a la societat tradicional i una altra estigui culturalment i tecnològicament a la societat de la informació.

Una altra dada del seu estudi és que a molta gent no li interessa Internet

A Catalunya hi ha tanta gent que jura que no tindrà mai Internet com gent que té Internet

I davant d'això ¿què es fa?

Sempre he manifestat que les famoses campanyes per ensenyar Internet són una estupidesa, perquè la primera regla que un educador sap és que no s'aprèn si no es vol. Si es vol que la gent entri a Internet, que avui és com la llum per a la Revolució Industrial, s'han de produir continguts i usos adequats al que a la gent li importa en la seva vida. I ¿què és? Doncs salut, educació, serveis públics, poder llegir la premsa... Aquells que s'han dedicat a tancar diaris l'únic que aconsegueixen és que ningú els llegeixi. Per pagar per llegir online, ja et compres el diari. En aquest sentit, EL PERIÓDICO té un bon model de negoci perquè serveix per publicitar-lo més enllà de les zones en què ja arriba. La gent comença per veure els resultats de futbol, però després també mira altres coses... O la informació sobre la salut. Un dels temes més essencials és el suport psicològic i la informació entre la gent que té la mateixa malaltia.

Però el que hi ha a Internet sobre salut no sempre és veritat

Però almenys la gent pensa. El gran problema d'Internet és la credibilitat, però vaja, segons quines coses expliquen els diaris... La informació crea un pacient conscient, que analitza i ofereix dades, i els bons metges saben que aquest és el millor pacient, en lloc del subjecte passiu que espera que li resolguin tot i que es desespera, es deprimeix i es posa més malalt. A Catalunya, hi ha un fet diferent d'altres models i és la vinculació d'Internet a un projecte d'autonomia personal. La gent que vol crear negocis i tirar endavant per si mateixa és la que utilitza més la xarxa.

¿Per què passa més a Catalunya?

La meua hipòtesi és que hi ha realment una cultura emprenedora en una mesura superior a la de França o Finlàndia, encara que no tant com a Califòrnia. A Catalunya, la majoria prefereix que el seu fill sigui empresari pel seu compte abans que funcionari. Totes les enquestes espanyoles donen el contrari.

¿I per què davant d'un panorama amb tants emprenedors, no hi ha hagut una massa emprenedora d'Internet a Catalunya? Els grans projectes puntcom han vingut de Madrid

Jo me n'alegro, perquè les puntcom parteixen de la idea que Internet pot ser un espai comercial, i qui vulgui fer negoci a partir de tancar la xarxa i vendre-la per trossos té un mal model. Una altra cosa és Internet com a instrument per fer funcionar bé una empresa, però a costa de canviar l'organització interna i fer-la més flexible. Les empreses catalanes més productives són les que utilitzen més Internet. La qüestió clau és no posar la tecnologia sense saber per què.

Vostè destaca que la classe directiva catalana és completament reticent a utilitzar Internet

La utilitza molt menys que els professionals que estan per sota. Però el fet que sigui més gran de 50 anys, perquè la classe directiva catalana és bastant gerontocràtica, és determinant. No és que pensin que no s'ha d'utilitzar Internet, és que no la utilitzen i, per tant, no l'entenen. La gran majoria delega el correu electrònic en la secretària.

Llavors, el repte de l'Administració ¿quin és?

Proveir de continguts que s'adaptin a la vida de la gent, però també canviar-se a si mateixa. Estic en un comitè assessor de Kofi Annan sobre societat de la informació, i una de les coses per les quals proposem el desenvolupament d'Internet al món és perquè és molt difícil tenir corrupció sistemàtica si tots els

procediments administratius estan per Internet. L'Ajuntament de Barcelona, en aquest sentit, és un model d'administració flexible, amb Internet per a la resta d'Europa. Fa 10 anys que estan fent una reforma amb xarxes internes i Internet. I ara estan en el procés de connectar-les totes dues. Si haguessin començat per Internet, no funcionaria.

Aquest no sembla que hagi estat el model de l'Administració Oberta

Perquè van intentar utilitzar-lo com a cavall de batalla polític, quan era un projecte molt interessant de totes les administracions. Però en el que s'ha fet fins ara, hi ha coses molt dinàmiques. En el nou context polític seria interessant reprendre'l, perquè és un bon projecte per articular les diferents administracions en xarxa, no perquè una mani més sobre les altres.

L'estudi també revela que el català no gaudeix de tan bona salut com sembla

Clarament, no. Internet a Catalunya s'utilitza en castellà, fins i tot per part dels joves que parlen en català. Els catalans escriuen el correu electrònic en català, però no hi naveguen, per tant és obvi que el que falten són continguts en català. L'oferta és molt pobra.

¿I a què atribueix aquest retrocés?

Ve del vincle familiar. Són els fills d'una classe obrera immigrada, que són els que van tenir més fills. Parlen en castellà amb la família i els amics, i com que aquest és un país molt civilitzat, si un no sap català, doncs parlen tots castellà. El perfecte bilingüisme pot ser una amenaça per al català. Maragall ha plantejat que el castellà és un patrimoni cultural català, però jo hi afegiria que a condició que el català no corri perill. La defensa del castellà s'ha de fer en el context de la llengua més amenaçada, que és el català.

I ¿quin paper hi juga la nova immigració?

Aquest és el gran tema. En el nostre estudi desgraciadament hem pogut captar molt poc la immigració, perquè ens havíem de basar en dades censals. El tipus d'immigració actual serà molt diferent de l'anterior. La cultura, la llengua i els nivells educatius són molt inferiors. Es calcula que Catalunya està arribant a un 8%-10% de població immigrada. És el nivell de França i Alemanya. En aquestes condicions, els processos d'integració no poden ser només a través de la feina. És fonamental una política que dispersi la immigració, que no creï guetos i que doni recursos als municipis, que s'han vist desatesos. I els immigrants sí que utilitzen Internet i els és molt important per mantenir la relació amb els seus països.

¿Què li ha semblat la cimera de Ginebra? ¿Es pot fer alguna cosa per la societat de la informació a nivell global?

Realment, no a través de coses com aquesta. Quan vaig veure un any abans el que era, un típic xou sense perspectives, me'n vaig retirar. L'únic que es van prendre seriosament és el vell tema de com controlar Internet. L'altra intenció, que el 50% estigui connectat a Internet el 2015, això serà així. L'important és que passarà llavors. La bretxa digital no s'acaba quan la gent està connectada a Internet. Comença. Perquè la bretxa més gran és la cultura i l'educació.

¿Què hi va trobar a faltar?

No es va plantejar el desenvolupament dels sistemes públics ni els drets de la propietat intel·lectual, que són la base de la societat de la informació. Internet s'ha desenvolupat a partir de codis oberts, sense drets de propietat intel·lectual. Si hi hagués hagut un Microsoft en els inicis de la xarxa, no hi hauria Internet avui dia. Ni es va parlar, per veto dels governs, de com els països pobres poden usar codi lliure per desenvolupar les seves pròpies tecnologies.

¿Com veu el software lliure?

Tota la innovació actual de software es fa basant-se en software lliure. Linux n'és l'exemple més paradigmàtic, però les grans empreses estan funcionant sobre ell. I com que Microsoft ja ha vist que té la batalla perduda, mira d'allargar el monopoli sobre els PC, però els PC estan quedant obsolets. D'aquí a molt poc els regalaran. Són punts de xarxes i l'important és el que passa a la xarxa. El dret de propietat intel·lectual tal com existia és un bloqueig i és inaplicable, a risc de ficar tothom a la presó, però aquesta també és una opció que es planteja Bush...

Vist el que hi ha, ¿per on hauria d'anar el Govern català?

Jo no dono receptes, però les coses estan bastant clares en els programes dels tres partits. El problema no serà tant que no se sàpiga el que s'ha de fer, sinó decidir on es posa la prioritat. Si es gasta massa energia a

reorganitzar coses i discutir amb les administracions en lloc de fer coses, li pot passar una mica com a Lula al Brasil, que hi ha una expectativa tan gran que no poden fer el mateix que un govern qualsevol. La infraestructura de la societat de la informació s'ha de considerar tan prioritària o més que les carreteres o el tren d'alta velocitat. És molt més important que el tren d'alta velocitat. I no és telecomunicacions, és recursos humans, capital d'investigació, és reforma administrativa... Tots els components del que és una societat en xarxa.

Aquest document és (c) 2004 Carmen Jané. Es permet el seu ús i distribució en qualsevol mitjà sempre que no sigui modificat i s'inclogui aquesta nota.

[[Inici](#) | [Qui som](#) | [Projectes](#) | [Fòrums](#) | [Escriu-nos](#) | [Botiga](#) | [GNU/Linux](#) | [Mac](#) | [Traductor](#) | [Llistes](#) | [Enllaços](#) | [Ajuda](#)]

Softcatalà © 1997-2004